

Politična, idejna in kulturna zgodovina Slovencev od sredine 19. stoletja do 1990

VODJA: [Perovšek Jurij](#)

TRAJANJE: 1.1.1999 - 31.12.2003

Povzetek

Raziskava politične, idejne in kulturne zgodovine Slovencev od srede 19. stoletja do leta 1990 obravnava celoten slovenski narodnoemancipacijski lok razpet od oblikovanja programa Zedinjene Slovenije leta 1848 do zgodovinskega dogajanja, ki je vodil k slovenski narodnopolitični osamosvojitvi in oblikovanju Republike Slovenije kot samostojnega in neodvisnega subjekta meddržavnega prava leta 1991. Projekt je razdeljen na tri vsebinsko-časovne sklope. Prvi zajema avstrijsko dobo, tj. čas od revolucijskega leta 1848 do razpada habsburške monarhije leta 1918. Ta čas z vidika slovenskega narodno-političnega razvoja zaznamuje proces, v katerem se je izoblikovala zavest o posebnem slovenskem narodnopolitičnem subjektu, ki je v okviru Avstro-Ogrske monarhije na različne načine iskal in terjal svojo narodno enakopravnost in državnopravno (avtonomistično) uveljavitev. Prvi vsebinsko-časovni sklop zadeva tudi razčlenitev procesa idejnopolitične stratifikacije v slovenskem narodnem gibanju v drugi polovici 19. stoletja in nato večstrankarskega idejnopolitičnega izoblikovanja slovenskega naroda v devetdesetih letih tega stoletja. Takrat so se tudi na Slovenskem vzpostavile različne v tedanji Evropi že uveljavljene družbenopolitične usmeritve: katoliška, liberalna in socialnodemokratska. V tej zvezi se projekt osredotoča na oblikovanje Katoliške narodne stranke (1892), liberalne Narodne stranke (1894) in Jugoslovanske socialnodemokratske stranke (1896). To je bilo v mnogočem prelomnega pomena, saj sta s tem bila prek modernega strankarskopoličnega življenja na Slovenskem utemeljena graditev in razvoj različnih političnih doktrin in iz njih izhajajočih socialnih in političnih gibanj. Drugi in tretji vsebinsko-časovni sklop zadevata jugoslovansko fazo v zgodovini slovenskega naroda. Za obdobje 1918-1941 se program osredotoča na razmerje med Slovenci in slovenstvom na eni ter Jugoslavijo in jugoslovanstvom na drugi strani. Razčlenjena bo delitev slovenske politične volje na unitarno-centralistični in avtonomistično-federalistični narodnopolitični pol. Program se osredotoča tudi na vprašanje ideoloških delitev med Slovenci in opredeljevanja slovenske politike do temeljnih vprašanj narodovega socialnogospodarskega razvoja in njegove ideološkopolične biti. Tretji vsebinsko-časovni sklop zajema obdobje druge svetovne vojne na Slovenskem (1941-1945) in čas druge jugoslovanske države. Za leta 1941-1945 je v ospredju problematika odnosov med poglavitnimi dejavniki dogajanja med 2. svetovno vojno (okupator, narodnoosvobodilno gibanje in njegovi nasprotniki). Posebej se obravnava dilema glede odpora okupatorjem, revolucije in nasprotovanja le-tej. Naslednje obdobje (1945-1990) zadeva politični sistem socializma. Namen programa je raziskati splet idejnopolitičnih in praktičnih ukrepov, značilnih za socialistični idejnopolitični in družbenogospodarski sistem. Program je usmerjen v sistem socialistične oblasti, njene organiziranosti, nosilcev in njenega načina delovanja. Zajema tudi delovanje alternativnih opozicijskih političnih skupin in njihovega zlasti v kulturi vidnega delovanja. Program je usmerjen tudi na razčlenitev odnosa med oblastjo in katoliško cerkvijo. Zajema tudi vprašanje mednacionalnih odnosov v federativni Jugoslaviji. Poseben sklop raziskav je namenjen še vprašanju meja, odnosom s sosednjimi državami in slovenske državne osamosvojitve leta 1991.